

JUHÁSZ GYULA HÁROM ISMERETLEN VERSE

Az alábbi három Juhász Gyula-verset Szeged irodalmának feldolgozása közben két helyi időszaki kiadványban találtam. Az első 1908-ból való, tehát Juhász Gyula pályájának elejéről; a *Karácsonyi Könyv* c. kiadványban jelent meg, amelyet Kézai Simon és Kuszkó Jenő szerkesztett és a Dugonics-nyomda készített 1908-ban. A versen még erősen érzik Ady hatása, különösen a vers szerkezetében. Feltűnő, hogy az e korabeli versei nem hasonlítanak hozzá. A másik kettő a *Délmagyarország* karácsonyi ajándékként kiadott *A Délmagyarország Évkönyve 1926-ra* c. kötetben jelent meg Szegeden. Mindkettő jellegzetesen Juhász Gyula-vers, és jól beleilleszkedik az ebben az évben elszórta megjelent versek közé. A *Fekete bika* szinte azonos témájú és majdnem azonos feldolgozású a *Tehenek* cíművel. (A *Fekete bika* címűt *Táj és irodalom* c. dolgozatomban felhasználtam.)

A verseket az ismeretes Juhász Gyula-kiadásokkal összevettem, de sem más címmel, sem más vers részleteként nem találtam egyiket sem.

VALAMI NAGY...

*Valami nagy, mély szerelem hiányzik,
Valami sirás, valami öröm,
Valami harc, valami csönd,
Valami nagy, mély szerelem hiányzik!*

*És így marad ez mindig, mindhalálig?
Mindig bús, csipkerózsa szívvél
A várás várásban sejtem a sorsot
És így marad ez mindig, mindhalálig?*

*Szőke csodák, barna csodák,
Meddig csodálkozom csak rajtatok?
Ó, adjatok valami szépet,
Valami életet, halált,
Szőke csodák, barna csodák!*

TÉLI ÉJSZAKÁKON

*Az emberek, az élők és halandók
Elnulnak tőlem lassan, csendesen
És becsukódnak minden földi ajtó
És beborul egem és életem.
Az ifjúsággal a szerelem elmegy,
A mennyei és földi szerelem,
Az örömeik utolsóit énekelnek
S a bánatok maradnak velem.*

*A bánatok s a régi, boldog ősök,
Magyar költők, tündöklő, végtelen
Dicső sorokban az áldott elődök,
Ők súgnak szellemhangokon nekem.
Balassi, Csokonai és Petőfi,
Arany, Tömörkény. És én figyelem
E hangokat, mint darvakat a téli
Magányos, hűvös, ködös éjjelen.
Lelkem szeme szent röptüket idézi
S hozzájuk hangolom az énekelem...*

A FEKETE BIKA

*Ballag a csorda már az út porában,
A kondás kürtje átmodozva bűg
S a csorda végén baktat egymagában
Egy nagy, fekete bika, mint a bű.*

*A többiek mind egy csapatba mennek
És vidoran néznek egymásra ök,
Egyik-másik szerelmesen epedve
Már összebűvik és vágyódva bűg.*

*A kertekben a hervadt napraforgó
Nyugatra csűgged és az égi bolygó
Fáradt szemével vörösen hunyorgat.*

*A nagy, fekete bika elmaradva
Oly árván néz a tűnő tompa napba
S a fázó nyárfák baljósan susognak.*

eddig

OLÁH GÁBOR — JUHÁSZ GYULÁRÓL

Nem hasonlítható ugyan Juhász Gyula és Oláh Gábor barátsága sem az Arany-Petőfi, sem az Ady-Móricz barátságához, mégis jelentős érték az a dokumentum-anyag, mely kapcsolatukról a közelmúltban került felszínre az Oláh-hagyaték rendezése közben. A debreceni remete meghatottan emlékezett vissza Juhász Gyulával való barátságuk szép emlékeire, közös költői szárnypróbálgatásaik boldog pesti korszakára, az »elválás« utáni egymást lelkesítő, dorgáló, vagy éppen marcangoló levelezésre. Ezt a megemlékezést Oláh Gábor közvetlenül Juhász Gyula halála után írta. Kiderül belőle, hogy bár közöttük nem volt olyan szilárd, harcostársi, teljes elvi azonosság, mint Ady és Móricz között, ami barátságukat elszakíthatatlanná tette volna; erősebb kapocs volt közöttük a vidékre szorult írók egymás támogatása, szolidaritás-érzése, mégis összefűzte őket, hogy pályájuk kezdetén közös elvekkel indultak.

Azonos gondolkozásmód, közös költői és tudományos ambíció kapcsolta baráti viszonyba a kilencszázas évek elején Juhász Gyulát és Oláh Gábort a budapesti egyetemen. Kapcsolatuk igen szoros volt 1908-ig, ekkor azonban a *Holnap* körüli nagy irodalmi harc elválasztotta őket egymástól. Oláh nem vett részt a *Holnapban* és engedte, hogy Rákosiék »kijátsszák« a korszak nagy költőjévé Adyval szemben. Ezzel letért a haladó irodalom útjáról, elvesztve Ady becsülését és Juhász Gyula szerető ragaszkodását is. Kapcsolatuk ugyan életük végéig sem szűnt meg, de barátságuk meglazult, vonzódásuk szenvedélyessége tárgyilagossá válva engedett. Nagyrészt sajtó-megnyilvánulásokban, egymást »mérlegretevő« cikkekben nyilvánult meg.

Oláh Gábornak ez az emlékezése eddig kiadatlan. Madácsy László ugyan ismerte a kéziratot és *Juhász Gyula és Oláh Gábor költői barátsága* c. tanulmányában (Délvidéki Szemle, 1943. I. sz.) idézett is belőle pár részletet, de az egész még nem került közönség elé. Csak a benne szereplő három Juhász Gyula vers tekinthető ismertnek, Oláh Gábor ugyanis megküldte ezeket Paku Imrének, a Juhász Gyula *Összes művei* sajtó alá rendezőjének, aki be is vette a *Hirlapi és kéziratú vershagyaték*-ot tartalmazó második kötetbe. (40, 49, 110. old.)

Durkó Mátyás

Juhász Gyulával egyetemi hallgató-koromban ismerkedtem meg a híres Négyes-órákon. Csodálkoztam, hogy fiatal arcán hány ráncot vágott a gond vagy a szenvedés, vagy a rosszul élés; ha nevetett, hangtalanul szokott nevetni: a szeme sarkába legyezőszerűen futottak össze a gond barázdái. Petyhüdt volt az arca bőre, azért gyűrődhetett így össze kisebbszemű arcfintorításnál is. A feje, a koponyája kissé ferde volt, mert a homloka lecsapódott s az is tele ráncokkal. A szája nagy, az ajka vastag. Csak mélytűzű sötétbarna szemében lobogott valami fanatikus láng. Ha beszélt hevesen és idegesen beszélt, tulajdonképpen a szemei mondták el igazán: mit akar. Jó svádájú ember volt, ahogy mondani szokás; a Négyes-órákon ő volt a vezérszónok, a félelmetes bíráló, a sokat tudó, jól értesült ember.